ÖLÜM

Ölüm De Doğum Gibi Gerçektir:

- كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَنَبْلُوكُمْ بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ

- ***"Her canlı ölümü tadar. Bir imtihân olarak sizi hayırla da şerle de deniyoruz. Ve siz ancak bize döndürüleceksiniz..."***[1]

---

[1] Enbiya, /35.

- Nasrettin hoca bir gün komşusundan bir kazan almış. Aradan günler geçmiş sonra Nasrettin Hoca kazanı geri götürürken içine bir tencere koymuş ve komşusuna öylece vermiş. Komşusu sormuş «Bu tencere neyin nesi?» diye. Nasrettin hoca «Senin kazan doğurdu» demiş. Fazladan bir tencere geldiği için komşusu çok sevinmiş. Bir süre sonra Nasrettin hoca komşusundan kazanı gene istemiş. Yine fazladan bir tencere gelir diye komşusu sevinerek kazanı Nasrettin hocaya vermiş.
- Aradan günler geçtiği halde Hoca kazanı geri getirmemiş. Sonunda komşusu dayanamayıp kazanı istemek üzere Hocanın evine gitmiş. Nasrettin hoca üzgün bir şekilde «Başın sağolsun komşu senin kazan öldü» demiş. Komşusu hemen itiraz etmiş «Nasıl olur hoca? Hiç kazan ölür mü?» demiş. Nasrettin hoca da cevabı yapıştırmış;
- «Bre akılsız! Kazanın doğurduğuna inanıyorsun da, öldüğüne niye inanmıyorsun»

Yaratılış Amacı:

- Yaratılış amacını bilen ve buna göre yaşayan insan ölümden korkmaz.

- وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ

- ***"Biz gökleri, yeri ve bunlar arasında bulunanları, oyun ve eğlence olsun diye yaratmadık."***[2]

******

- أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ

- ***"Sizi sadece boş yere yarattığımızı ve sizin hakîkaten huzûrumuza geri getirilmeyeceğinizi mi sandınız?"***[3]

---

[2] Duhan, /38.
[3] Müminun, 23/115.

******

- **اَلَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ**

- ***"O ki, hanginizin daha güzel davranacağını denemek için ölüm ve hayâtı yaratmıştır."*** [4]

---

[4] Mülk, /2.

Ecelde (Ölüm Vaktinde) Değişme Olmaz

- وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللّٰهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

- ***Allah, eceli geldiğinde hiç kimseyi (ölümünü) ertelemez. Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.***[5]

[5] Münafikun, 11.

- وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِمْ مَا تَرَكَ عَلَيْهَا مِنْ دَابَّةٍ وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ

- ***"Eğer Allâh, insanları zulümleri yüzünden hemen cezalandırsaydı, yeryüzünde hiçbir canlı bırakmazdı. Fakat onları belli bir süreye kadar erteler. Ecelleri geldiği zaman ise ne bir an geri kalabilirler, ne de öne geçebilirler."***[6]

---

[6] Nahl, 16/61.

Ölüm Melekleri:

- وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِه وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً حَتَّى اِذَا جَاءَ اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفَرِّطُونَ

- ***"Allah kullarının üstünde mutlak hakimiyet sahibidir. Üzerinize de koruyucu melekler gönderir. Nihayet birinize ölüm geldiği vakit (görevli) elçilerimiz onun canını alır ve onlar görevlerinde asla kusur etmezler."***[7]

---

[7] Enam, 6/61.

Ölüme Çare Yoktur:

- فَلَوْلَا اِذَا بَلَغَتِ الْحُلْقُومَ. وَاَنْتُمْ حِينَئِذٍ تَنْظُرُونَ. وَنَحْنُ اَقْرَبُ اِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَكِنْ لَا تُبْصِرُون

- ***"Can boğaza geldiğinde, onu geri döndürsenize! Oysa siz o zaman bakıp durursunuz. Biz ise ona sizden daha yakınız. Fakat siz göremezsiniz."[8]***

[8] Vakıa, 56/83-85.

Ölümden Kaçış Yoktur:

- قُلْ اِنَّ الْمَوْتَ الَّذِى تَفِرُّونَ مِنْهُ فَاِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ ثُمَّ تُرَدُّونَ اِلَى عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

- ***"De ki; Sizin kendisinden kaçıp durduğunuz ölüm var ya, o mutlaka size ulaşacaktır. Sonra gaybıda, görünen alemi de bilen Allâh'a döndürüleceksiniz de, O size yapmakta oluklarınızı haber verecektir."***[9]

---

[9] Cuma, 62/8.

- اَيْنَ مَا تَكُونُوا يُدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فى بُرُوجٍ مُشَيَّدَةٍ

- ***“Nerede olursanız olun, sağlam ve tahkim edilmiş kaleler içinde bulunsanız bile, ölüm size ulaşacaktır...”*[10]**

[10] Nisa, 4/78.

Ölüm Yok Oluş Değildir

- Hz. Ali şöyle demiştir;
- اَلنَّاسُ نِيَامٌ فَاِذَا مَاتُو اِنْتَبَهُوا
- "İnsanlar uykudadırlar, öldüklerinde uyanırla**r.**"[11]

[11] Sehâvî, el-Makâsıdü'l-Hasene, 1240.

Ölüme Hazırlıklı Olmak:

- Enes b. Mâlik anlatıyor:

- خَطَّ رَسُولُ اللَّهِ خَطًّا وَقَالَ: هَذَا الْاِنْسَانُ، وخَطَّ إِلَى جَانِبِهِ خَطًّا وَقَالَ: هَذَا أَجَلُهُ، وَخَطَّ آخَرَ بَعِيدًا مِنْهُ وَقَالَ: هذَا الْاَمَلُ، فَبَيْنَمَا هُوَ كَذَلِكَ إِذْ جَاءَهُ الْاَقْرَبُ

- Rasulullah bir çizgi çizerek; "*Bu insandır*" dedi. Onun yanına bir çizgi daha çizdi ve; "Bu onun ecelidir" dedi. Sonra daha uzağa bir başka çizgi çizdi ve şöyle dedi; "*Bu da insanın emelidir, işte böyle yakın olan (ecel) insana daha önce gelir.*"[12]

---

[12] Buhari.

- Peygamber Efendimiz buyurdu ki:
- اَلْكَيِّسُ مَنْ دَانَ نَفْسَهُ وَعَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ
- *“Akıllı kimse bu dünyada kendini sorgulayan ve ölüm sonrası için çalışandır.”*[13]

[13] Tirmizi.

- Hz. Ömer diyor ki:

- حَاسِبُوا أَنْفُسَكُمْ قَبْلَ أَنْ تُحَاسَبُوا، وَتَزَيَّنُوا لِلْعَرْضِ الْأَكْبَرِ، وَإِنَّمَا يَخِفُّ الْحِسَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى مَنْ حَاسَبَ نَفْسَهُ فِي الدُّنْيَا

- "Hesaba çekilmeden önce nefislerinizi hesaba çekiniz. Kendinizi en büyük buluşma için hazırlayınız. Kıyamet gününde hesap, ancak dünyada kendini sorgulayanlar için kolay olur."[14]

---

[14] Tirmizi.

- Peygamber Efendimiz ölümü her zaman hatırlamamız gerektiğini şu sözüyle belirtmektedir:

- أَكْثِرُوا ذِكْرَ هَاذِمِ اللَّذَّاتِ

- *"Ağız tadını bozan ölümü çok hatırlayınız"*[15]

******

- Hz. Ömer'in, ölümü devamlı hatırında tutmak için yüzüğünün üzerine şu sözü yazdırmıştır:

- كَفَى بِالْمَوْتِ وَاعِظًا يَا عُمَرُ

- *“ Ölüm sana vaiz olarak yeter, ey Ömer!”*

---

[15] Tirmizi.

- Peygamber Efendimiz, Abdullah b. Ömer’in omzundan tutarak onun şahsında bütün inananlara şöyle nasihat etmektedir:

- **كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ وَعُدَّ نَفْسَكَ فِى أَهْلِ الْقُبُورِ**

- *“Dünyada sanki gurbette imiş gibi veyahut yolculukta bulunuyormuş gibi ol. Kendini mezarlıktakilerden kabul et.”*[16]

[16] Tirmizi.

- İbn-i Ömer (r.a.) şöyle der:
- إِذَا أَمْسَيْتَ فَلاَ تَنْتَظِرِ الصَّبَاحَ، وَإِذَا أَصْبَحْتَ فَلاَ تَنْتَظِرِ الْمَسَاءَ، وَخُذْ مِنْ صِحَّتِكَ لِمَرَضِكَ، وَمِنْ حَيَاتِكَ لِمَوْتِكَ
- *“ Akşamlayınca sabahtan bahsetme. Sabahladığın zaman da kendine akşamdan söz etme. Hastalanmadan önce sıhhatinden, ölümünden evvelde hayatından faydalan”*[17]

[17] Buhari, Tirmizi.

- Rasulullah şöyle buyurdu:

- **بَادِرُوا بِالأَعْمَالِ سَبْعًا هَلْ تُنْظَرُونَ إِلَّا إِلَى فَقْرٍ مُنْسٍ، أَوْ غِنًى مُطْغٍ، أَوْ مَرَضٍ مُفْسِدٍ، أَوْ هَرَمٍ مُفَنِّدٍ، أَوْ مَوْتٍ مُجْهِزٍ، أَوِ الدَّجَّالِ فَشَرُّ غَائِبٍ يُنْتَظَرُ، أَوِ السَّاعَةِ فَالسَّاعَةُ أَدْهَى وَأَمَرُّ**

- *"Yedi (engelleyici) şey(gelme)den önce iyi işler yapmakta acele ediniz. Yoksa gerçekten siz, unutturan fakirlik, azdıran zenginlik, (her şeyi) bozup perişan eden hastalık, saçma–sapan konuşturan ihtiyarlık, ansızın geliveren ölüm, gelmesi beklenen şeylerin en şerlisi Deccâl, belâsı en müthiş ve en acı olan kıyametten başka bir şey mi beklediğinizi sanıyorsunuz?"*[18]

---

[18] Tirmizi.

- Rasulullah şöyle buyurdu:

- **يَا اَيُّهَا النَّاسُ تُوبُوا اِلَى اللَّهِ قَبْلَ اَنْ تَمُوتُوا وَبَادِرُوا بِالْاَعْمَالِ الصَّالِحَةِ قَبْلَ اَنْ تُشْغَلُوا وَصِلُوا الَّذِي بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ رَبِّكُمْ بِكَثْرَةِ ذِكْرِكُمْ لَهُ وَكَثْرَةِ الصَّدَقَةِ فِي السِّرِّ وَالْعَلاَنِيَةِ تُرْزَقُوا وَتُنْصَرُوا وَتُجْبَرُوا**

- *“Ey insanlar! Ölmezden önce Allah’a tevbe edin. (Musîbet, hastalık, yaşlılık gibi) ağır meşgûliyetlere düşmezden önce sâlih ameller işlemede acele edin. Çok zikir ederek, gizli ve açık çok sadaka vererek Allah’a karşı üzerinizdeki borcu ödeyin ki bol rızka, ilâhî yardım ve zafere, halinizin ıslâhına mazhar olasınız...”*[19]

[19] İbn Mace.

- Hz. Ali şöyle buyuryor:
- اِرْتَحَلَتِ الدُّنْيَا مُدْبِرَةً وَارْتَحَلَتِ الْآخِرَةُ مُقْبِلَةً وَلِكُلٍّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا بَنُونَ فَكُونُوا مِنْ أَبْنَاءِ الْآخِرَةِ وَلَا تَكُونُوا مِنْ أَبْنَاءِ الدُّنْيَا فَإِنَّ الْيَوْمَ عَمَلٌ وَلَا حِسَابَ وَغَدًا حِسَابٌ وَلَا عَمَلٌ
- “ Ey mü’minler! Dünya arkasını dönmüş gitmekte, âhiret de ona karşı aynı sür’atle gelmektedir. Bu iki alemin insanlar arasında çocukları vardır. Ey Müslümanlar! Sizler, dünyanın değil âhiretin çocukları olunuz. Bu dünya iş günüdür, hesap günü değildir. Fakat yarın (âhiret) hesap günüdür, iş günü değildir.”[20]

[20] Buhari.

Ölüm Bir Rahmettir:

- Erzurumlu İbrahim Hakkı ölümün korkulacak bir şey olmadığını şu sözleriyle ifade etmektedir:
- Ölümün değerini bilmeyen, uzun ömürlü ve ihtiyar olmasını diler.
- Hâlbuki ihtiyarlık şiddetli bir maraz (Hastalık, dert, bela, dayanılması güç durumlar) ve uzun süren bir hapishane hayatıdır.
- İhtiyarlıkta kuvvetten düşülür.
- Ölüm, ruhu bedenin bu zahmetinden, yaşlılığın eziyetinden kurtarır.
- Ebedi hayata, doğruların, faziletlilerin bulunduğu yere götürür ve ona olgunluğun, lezzetini verip huzura kavuşturur.
- Ölüm yok olmak değildir. Ruhun, bedenden ayrılmasıdır.

Nerede Öleceğimizi Bilemeyiz:

- ... وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ ...

- ***"Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilemez. Hiç kimse nerede öleceğini bilemez."***[21]

[21] Lokman, 31/34.

Kafirlerin Ölüm Anındaki Durumu:

- وَلَوْ تَرَى إِذْ يَتَوَفَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلآئِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ

- ***"Melekler, o kâfirlerin yüzlerine ve arkalarına vura vura: "Tadın cehennem azabını" diyerek canlarını alırken bir görmeliydin..."***[22]

[22] Enfal, 8/50.

Mümin Ve Kafirin Ölüm Anındaki Durumları:

- Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:
- *"Mümin kul, dünyadan ayrılmak üzere ve ahirete yöneldiği anda ona semadan beyaz yüzlü melekler iner. Yüzleri sanki güneş gibidir. Yanlarında Cennet kefenlerinden ve kokularından vardır. Onun görebileceği yere otururlar. Ölüm meleği gelir, baş tarafına oturur ve şöyle der: "Ey güzel ruh, çık ve Rabbi'nin rızasına ve mağfiretine gel. " O da, ağızdan damlayan bir damla gibi çıkar. Kâfir kul dünyadan ayrılmak ve ahirete yönelmek üzere olunca, yanında kaba bir elbise olan siyah yüzlü bir melek gelir, onun görebileceği bir yerde oturur, şöyle der:*
- *"Ey çirkin ruh, haydi çık, Rabb'inin öfkesine ve gazabına gel. Ruh cesedden korkarak ve güçlükle ayrılır."*[23]

---

[23] İbn Hanbel, Müsned.

- Mümin ve Kafirin Ölümünden bahseden başka bir hadis-i şerifte Peygamberimiz (sas) şöyle buyuruyor:
- *"Ölüm meleği Mümin kulun ruhunu aldığı zaman melekler onu, göz açıp kapayacak kadar ölüm meleğinin elinde bırakmazlar. Onu alır, bu kefene koyarlar. Ondan, yeryüzünde bulunan mis kokusu gibi bir koku çıkar. Onu melekler arasından geçirirken: "Bu güzel ruh nedir?" derler. Dünyada iken söylenen en güzel ismini söyleyerek: "Falan oğlu falandır" derler. Dünya semasına ulaşıncaya kadar çıkarırlar. Nihâyet Cenâb-ı Allah: "Kulumu 'İlliyyine' yazınız. " buyurur. Bu, Cennet'in en yüksek derecesidir. "Ben onu yeryüzündeki cesedine iade edeceğim."*
- *İki melek yanına gelir ve: "Rabbin kimdir?" derler. Ruh: "Rabbim Allah'tır. " der. Onlar: "Dinin nedir?" derler. Mümin ruh: "Dinim İslâm 'dır. " der. Onlar: "Bunları sana bildiren nedir?" derler. O da: "Allah'ın kitabını okudum, ona inandım ve tasdik ettim" der. Bunun üzerine semadan bir ses gelir: "Kulum doğru söyledi. Cennet'te makamını hazırlayınız. Onun için Cennet'ten bir kapı açınız. der. "*

- *Kâfir kulun ruhunun berzah hayatı hakkında Peygamber Efendimiz (s.a.s.) şöyle buyurmaktadır: "Ölüm meleği kâfir kulun ruhunu aldığı zaman, melekler bu ruhu onun elinde göz açıp kapayıncaya kadar bırakmazlar. Onu hemen kalın bir elbiseye koyarlar. Ondan yeryüzünde bulunan leş kokusu gibi bir koku çıkar. Onu semaya yükseltirler. Meleklerin yanından geçerken: "Bu kötü ruh kimindir?" derler. Melekler, en kötü ismini söyleyerek: "Falan oğlu falandır." derler. Onun için semanın kapısını açmasını isterler, fakat açmazlar."*
- Bu esnada Peygamberimiz (s.a.s.) şu ayeti okudu:
- **...لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ...**
- ***"Onlara gök kapıları açılmaz (ruhları göğe yükselmez) ve deve iğnenin deliğinden geçinceye kadar (hiçbir zaman) Cennet'e***

giremezler. *"* (el-A'raf, 7/40). *Allah: "Onun kitabını en aşağı makama yazınız" der. Sonra onun ruhu uzaklaştırılır.* Peygamberimiz (s.a.s.) sonra şu ayeti okudu: ***"...Kim Allah'a ortak koşarsa o, sanki gökten düşmüş de kendisini kuş kapıyor veya rüzgâr onu uzak bir yere sürüklüyor gibidir. "*** (el-Hacc, 22/31).

- *Ruhu cesede iade olunur da iki melek (Münker ve Nekir) gelir, yanına oturur ve:*
- *"Rabbin kimdir?" derler. O da: "Şey şey, bilmiyorum,"der. Onlar: "Dinin nedir?" derler, o da: "Şey şey, bilmiyorum,"der. Onlar: "Size kim peygamber olarak gönderildi? Peygamberiniz kimdir?" derler: "Şey şey, bilmiyorum,"der. Bunun üzerine semadan bir ses "Yalan söyledi, Cehennem'deki yerini hazırlayınız." der. Onun için Cehennem'e bir kapı açarlar. Cehennem'in harareti ve kokusu gelir, kabri daralır ve onu sıkıştırır. Çirkin yüzlü ve kötü elbiseli bir adam gelir ve ona şöyle der:*

- *"Sana yazıklar olsun, va'd olunduğun gün işte bu gündür. " Kâfir ruh ona: "Sen kimsin? Çirkin yüz kötülük getirdi," der. O da: "Ben senin çirkin amelinim" der. Bunun üzerine: "Rabbim, kıyameti koparma." der. Sonra kör, sağır, dilsiz ve elinde balyoz olan birisi gelir. Elindeki bu balyozu bir dağa vursa toprak olur, ona bir vurur, toprak oluverir. Sonra onu Allah eski haline getirir, tekrar bir daha vurur. Öyle bir çığlık atar ki insanlar ve cinlerden başka her şey duyar. " Ruh, kabirde sorulan suallere verdiği cevaplara göre ya İlliyyîne* ya da Siccîn'e* gönderilir. Burada, yeniden diriltilecekleri güne kadar emaneten dururlar. Yeniden dirilme gününde ise Allah'ın emri ile tekrar cesetlere girerler.*[24]

[24] Şuabu'l-İman.

Mevlana'nın Gözüyle Ölüm:

- Mevlânâ, fânî âlemden kurtulup da bâkî hayata doğuşa "Şeb-i Arûs" (düğün gecesi) der. Beyitlerinde şöyle buyurur:

  Öldüğüm gün, tabutumu götürürlerken, bende bu dünyâ derdi var sanma!

  Benim için ağlama, yazık, {vâh, vâh!} deme! Beni toprağa verdiklerinde de {vedâ, vedâ!} (ayrılık, ayrılık) deme!

  Mezar bir perdedir ki, onun ardında cennetin huzûru vardır!

  (Bilin ki ben), ölü idim; dirildim... Gözyaşı idim; tebessüm oldum... Aşk deryâsına daldım; nihâyet bâkî olan devlete erişdim...

Ölüm Temenni Edilmez:

- Peygamber Efendimiz (sas) buyuruyor:
- وَلَا يَتَمَيَنَّ اَحَدُكُمُ الْمَوْتَ إِيَّا مُحْسِنًا فَلَعَلَّهُ اَنْ يَزَّادَ خَيْرًا وَاِيَّا مُسِيئًا فَلَعَلَّهُ اَنْ يَسْتَعْتِبَ
- *"Sizden kimse ölümü temenni etmesin. Muhsin (iyi amel üzere) ise hayır cihetiyle artacağı umulur. Kötü amel işliyorsa kötülükten dönüp Allah'ın rızasını arayacağı ümit edilir."*[25]

[25] Buhari, Müslim.

- Mekke'li müşrikler tarafından ateş üzerine yatırılmak gibi çok ağır işkencelerden aldığı yaralar vücudunda hayat boyu devam eden eser bırakmış olan, zaman zaman bu yaraları tekrar iltihaplanan ve açılan yaralardan akan iltihapları gidermek için vücudunu arada sırada dağlatmak zorunda kalan Habbâb İbn Eret (r.a.), karnından yedi yeri dağlatmıştı. Ve şöyle diyordu:
- "Eğer Rasûlullah (s.a.s.) ölüm talep etmekten bizi men etmeseydi, mutlaka onu talep ederdim."[26]

---

[26] Buhârî, Merdâ 19, Deavât 30, Rikak 7; Müslim, Zikr 12; Nesâî, Cenâiz 2

Ölümden Sonraki Pişmanlık:

- Rasulullah buyurdular ki:
- مَا مِنْ اَحَدٍ يَمُوتُ اِلَّا نَدِمَ
- "*Ölen herkes pişmanlık duyar*."
- Ashab:
- قَالُوا وَمَا نَدَامَتُهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ
- "Onun pişmanlığı nedir? Ey Allah'ın Rasulü!" dediler.
- Efendimiz (sas) dedi ki:

- قَالَ " اِنْ كَانَ مُحْسِنًا نَدِمَ اَنْ لَا يَكُونَ ازْدَادَ وَاِنْ كَانَ مُسِيئًا نَدِمَ اَنْ لَا يَكُونَ نَزَعَ

- *"Eğer iyilerden ise, hayrını daha çok artırmadığı için pişman olur. Eğer kötülerden ise, nefsini kötülükten çekip almadığına pişman olur"*[27]

---

[27] Tirmizi.

- وَهُمْ يَصْطَرِخُونَ فِيهَا رَبَّنَا اَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِى كُنَّا نَعْمَلُ اَوَلَمْ نُعَمِّرْكُمْ مَا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَنْ تَذَ كَّرَ وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ فَذُوقُوا فَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ

- ***"Onlar orada, 'Ey Rabbimiz! Bizi buradan çıkar ki dünyada iken işlemekte olduğumuzdan başka ameller, salih ameller işleyelim' diye bağrışırlar. (onlara şöyle denilir:) 'Sizi, düşünüp öğüt alacak kimsenin düşünüp öğüt alabileceği kadar yaşatmadık mı? Size uyarıcı da gelmişti. Öyle ise tadın azabı. Çünkü zalimler için hiçbir yardımcı yoktur."***[28]

---

[28] Fatır, 35/37.

- حَتَّى إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ

- ***“Nihayet o müşriklerden birine ölüm gelip çatınca: Rabbim, der. Ne olur beni dünyaya geri gönder.***

- لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ

- ***Ömrümü boşa geçirdiğim dünyada iyi işler yapayım. Hayır, hayır. Onun bu söyledikleri boş lâftan ibarettir. Tekrar dirilecekleri güne kadar onların önlerinde bir engel vardır, geri dönemezler.***

- فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ

- ***Sûra üflendiği zaman artık aralarında soy sop ilişkisi kalmaz. Birbirlerinin hâlini de sormazlar.***

- **فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُوْلَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ**

- ***Kimin yaptığı iyilikler ağır basarsa, işte onlar kurtuluşa erenlerdir.***

- **وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُوْلَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ**

- ***Kimin yaptıkları da hafif gelirse, işte onlar zarara uğrayanlardır. Onlar cehennemde devamlı kalacaklardır.***

- **تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ**

- ***Bunların yüzlerini ateş yalar da, dişleri sırıtır kalır.***

- أَلَمْ تَكُنْ آيَاتِي تُتْلَى عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ
- ***Allah Teâlâ onlara: - “Benim âyetlerim size okunurdu da, siz onları yalanlardınız, değil mi?” der.***
- قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ* رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ
- ***Derler ki: - Rabbimiz! Azgınlığımız bizleri altetti. Biz sapıklık içinde kalmış bir kavim olduk. Rabbimiz! Ne olur, bizi buradan çıkar! Eğer tekrar önceki hâlimize dönersek, kendimize zulmetmiş oluruz.***
- قَالَ اخْسَؤُوا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ [] إِنَّهُ كَانَ فَرِيقٌ مِنْ عِبَادِي يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ [] فَاتَّخَذْتُمُوهُمْ سِخْرِيًّا

حَتَّى أَنْسَوْكُمْ ذِكْرِي وَكُنْتُمْ مِنْهُمْ تَضْحَكُونَ []إِنِّي جَزَيْتُهُمُ الْيَوْمَ بِمَا صَبَرُوا أَنَّهُمْ هُمُ الْفَائِزُونَ []

- ***Allah Teâlâ şöyle buyurur: - "Alçaldıkça alçalın orada. Bana artık bir şey söylemeyin! Çünkü kullarımdan bir grup insan: Rabbimiz, biz iman ettik, bizi bağışla. Bağışlayanların en iyisi sensin, demişlerdi. Fakat siz onlarla eğlenir, beni anmayı unutarak onlara gülerdiniz. Sabrettikleri için bugün ben onları mükâfatlandırdım. Onlar muradlarına erenlerdir."***

- **قَالَ كَمْ لَبِثْتُمْ فِي الْأَرْضِ عَدَدَ سِنِينَ**

- ***Allah Teâlâ inkârcılara: - "Yeryüzünde kaç yıl kaldınız?" diye sorar.***

- **قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ فَاسْأَلِ الْعَادِّينَ**

- ***- Bir gün veya daha az bir zaman kaldık; sayanlara sor, derler.***
- **قَالَ إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا لَوْ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ []أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ []**
- ***Allah Teâlâ da onlara şöyle buyurur: - "Pek az kaldınız. Keşke bunu bilseydiniz (dünyaya tapmazdınız). Sizi boşuna yarattığımızı, bize dönmeyeceğinizi mi sandınız?"***[29]

---

[29] Müminun, 23/99-115.

Ölümden Sonra Devam Eden Sevaplar:

- Rasulullah buyurdular ki:

- إِذَا مَاتَ الْإِنْسَانُ اِنْقَطَعَ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثٍ : صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ ، أَوْ عِلْمٌ يُنْتَفَعُ بِهِ ، أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ.

- *"Bir insan ölünce üç kişi hariç herkesin ameli kesilir: Sadaka-i câriye (bırakan) veya istifade edilen bir ilim (bırakan) veya kendine duâ edecek sâlih evlât (bırakan)."*

Ölümün Hatırlattıkları:

- 1- Ölüm Düşüncesi İnsana Dünya Hayatının Fani Olduğunu Öğretir
- 2- Ölüm Düşüncesi İnsana Zamanın ve Sahip Olduğu Nimetlerin Kıymetini Öğretir
- 3- Ölüm Düşüncesi İnsanı Terbiye Eder.
- 4- Ölüm Düşüncesi İnsanın Nefsani Arzular Peşinde Koşmasını Engeller
- 5- Ölüm Düşüncesi İnsanı Yararlı Davranışlar Yapmaya Sevkeder
- 6- Ölüm Düşüncesi İnsanın Hayata İbret Gözüyle Bakmasını Sağlar
- 7- Ölüm Düşüncesi İnsana Hayatının Muhasebesini Yaptırır.